

Факультет психології та соціальної роботи

Кафедра соціальної і прикладної психології

Дипломна робота

бакалавра

(освітньо - кваліфікаційний рівень)

на тему: **«Причини виникнення та корекції тривожності дітей молодшого шкільного віку»**
«Causes and anxiety and its correction of children of primary school age»

Виконала: студентка 4 курсу денної форми навчання
напряму підготовки б. 030102- «Психологія»

Скалозуб Ліна Олегівна

Керівник: к.пед. н., доц. Кириченко О.М. _____
(підпис)

Рецензент: к.психол.н., доц. Крюкова М.А. _____
(підпис)

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри
№ _____ від _____._____.2018 р.

Захищено на засіданні ДЕК №

протокол № _____ від _____ р.
Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою
ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

_____ Подшивалкіна В.І.

_____ Родіна Н.В.

(підпис)

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРИЧИН ВИНЕКНЕННЯ ТА КОРЕКЦІЇ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	
1.1. Вікові особливості і психологічний аналіз психічного розвитку дітей початкової школи.....	5
1.2. Тривожність та її класифікація	9
1.3. Причини виникнення та прояви тривожності у дітей молодшого шкільного віку	13
1.4 Корекція тривожності у дітей молодшого шкільного віку ...	24
Висновок до розділу I.....	27
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ВИНЕКНЕННЯ ТА КОРЕКЦІЇ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	
2.1. Характеристика методичної бази та процедури дослідження.....	34
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження.....	39
Висновок до розділу II	45
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що у дітей молодшого шкільного віку тривожність все більше привертає до себе увагу вчених і практиків нашої країни.

Батьківські установки, або позиції, - один з найбільш вивчених аспектів дитячо-батьківських відносин. При цьому під батьківськими установками А.С. Співаковская розуміє систему або сукупність батьківського емоційного ставлення до дитини, сприйняття дитини батьком і способів поведінки з ним [40].

Необхідно відзначити, що в даний час в якості центральної, «базової» причини тривожності дітей виділяються фактори сімейного виховання, і перш за все система взаємин «мати - дитина»

Об'єкт дослідження: поняття дитячої тривожності

Предмет дослідження: причини виникнення та корекція тривожності у дітей

Мета дослідження: теоретичне вивчення та експериментальне дослідження причин виникнення та корекція тривожності у дітей

Задачі:

1. Здійснити теоретичний аналіз причин виникнення та корекцію тривожності дітей молодшого шкільного віку

2. Здійснити підбір та апробацію методичного інструментарію для дослідження причин виникнення та корекції тривожності у дітей молодшого шкільного віку

3. Провести дослідження причин виникнення та корекції тривожності дітей молодшого шкільного віку

4. Виконати аналіз результатів дослідження причин виникнення та корекції тривожності дітей молодшого шкільного віку

База проведення дослідження Одеська середня школа I-III ступенів № 10 з поглибленим вивченням французької мови, кількість дітей – 30, батьків – 30.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, систематизація теоретичного матеріалу), психодіагностичні (тестування), методи математичної обробки даних.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків на. Загальний обсяг – сторінок, основний зміст містить – сторінок.

ВИСНОВКИ

Тривожність - це переживання емоційного дискомфорту, пов'язане з очікуванням неблагополуччя, передчуттям небезпеки, що загрожує.

Класифікуючи тривожність, слід зазначити, що З.Фрейд виділяв три основні види тривожності: 1) Об'єктивну (реалістичну), викликану реальною зовнішньою небезпекою; 2) Невротичну, викликану небезпекою невідомою і не визначеною; 3) Моральну, визначену їм як «тривожність совісті».

Високий рівень ситуативної тривожності позначається на якості освіти і не дає можливості адекватно оцінити рівень знань. Крім того, це викликає порушення як фізичного, так і психічного здоров'я дітей.

Інший вид - так звана особова тривожність. Вона може розглядатися як особова межа, що виявляється в постійній схильності до переживань тривоги в самих різних життєвих ситуаціях, у тому числі і таких, які об'єктивно до цього не спроможні. Особова тривожність характеризується станом несвідомого страху, невизначеним відчуттям загрози, готовністю сприйняти будь-яку подію як несприятливе і небезпечне.

У дослідженні були досягнені наступні завдання:

1. Здійснили теоретичний аналіз причин виникнення та корекцію тривожності дітей молодшого шкільного віку.
2. Здійснили підбір та апробацію методичного інструментарію для дослідження причин виникнення та корекції тривожності у дітей молодшого шкільного віку.
3. Провели дослідження причин виникнення та корекції тривожності дітей молодшого шкільного віку.
4. Виконали аналіз результатів дослідження причин виникнення та корекції тривожності дітей молодшого шкільного віку.

Психічний і особистісний розвиток дитини у молодшому шкільному віці зумовлюється особливістю соціальної ситуації розвитку — навчанням у

початковій школі. На цьому віковому етапі провідною діяльністю стає навчання, основою якого є пізнавальний інтерес і нова соціальна позиція.

Причинами виникнення тривожності завжди є внутрішній конфлікт, суперечливість прагнень дитини, коли одне її бажання суперечить іншому, одна потреба заважає іншій. Суперечливий внутрішній стан дитини може бути викликаний: суперечливими вимогами до нього, які виходять із різних джерел (або навіть із одного джерела: буває, що батьки суперечать самі собі, то дозволяючи, то грубо забороняючи одне й те саме); неадекватними вимогами, невідповідними можливостями і прагненнями дитини; негативними вимогами, які ставлять дитину в принижене, залежне положення. У всіх трьох випадках виникає почуття "втрати опори"; втрати міцних орієнтирів у житті, непевність у навколишньому світі.

Тривожні діти відрізняються частими проявами занепокоєння тривоги, а також великою кількістю страхів, причому страхи і тривога виникають у тих ситуаціях, в яких дитині, здавалося б, нічого не загрожує. Тривожні діти відрізняються особливою чутливістю. Так, дитина може тривожитися: поки він в школі, раптом з мамою щось трапиться.

Тривожні діти нерідко характеризуються низькою самооцінкою, у зв'язку, з чим у них виникає очікування неблагополуччя з боку оточуючих. Це характерно для тих дітей, чиї батьки ставлять перед ними непосильні завдання, вимагаючи цього, що діти виконати не в змозі, причому в разі невдачі їх, як правило, карають, принижують («Нічого ти робити не вмієш! Нічого у тебе не виходить! »).

Методи і способи для корекції тривожності в молодшому шкільному віці: психогімнастика, музикотерапія, арттерапія, куклотерапія, проєктивне малювання, «твір історій», метод реципрного гальмування, метод активної нервово-м'язової релаксації. Кожен метод являє собою набір технік, спрямованих на: підвищення самооцінки дитини, навчання віри в свої здібності, навчання дитини знімати

м'язову напругу, розслаблятися, створювати для себе комфортну обстановку; вмінню управляти собою в ситуаціях, що викликають найбільше занепокоєння.

Рівень тривожності дітей впливає на сприйняття ними сімейних відносин:

у дітей з високим рівнем тривожності проявляється негативне ставлення до батьків, прагнення захистити себе від їх надмірної агресивності; вони сприймають сім'ю як роз'єднану, відчують емоційну холодність, відчуженість і самотність в сім'ї; для цих сімей характерна низька емоційна зв'язок;

діти із середнім рівнем тривожності сприймають сім'ю як спільність, в якій виявляються теплі емоційні стосунки, дитина відчуває захищеність в сім'ї, сопринадлежності іншим членам сім'ї.

Благополуччя дитячо-батьківських відносин залежить від стилю виховання, домінуючого в сім'ї: в сім'ях дітей з високим рівнем тривожності переважають такі стилі відносин, як «відкидання» і «інфантилізації» дитини, невіра в його сили і можливості, в той час як для сімей дітей із середнім рівнем тривожності найбільш характерні «визнання», «кооперація», позитивне ставлення до невдач дитини.

На рівень тривожності дитини впливає позиція матері:

діти з високим рівнем тривожності сприймають мати як домінуючу, владну, переважну, присікати будь-який прояв самостійності; при цьому вони відчують почуття власної безпорадності, невіра в свої сили;

діти із середнім рівнем тривожності сприймають мати як значущу для себе фігуру, відчують емоційну близькість до неї, відчують себе значущими, важливими суб'єктами в системі сімейних відносин.

Батьківські установки і реакції впливають на формування тривожності у дітей:

батьки дітей з високим рівнем тривожності мають суперечливі батьківські установки, на відміну від батьків дітей із середнім рівнем тривожності, схильних дотримуватися послідовної лінії поведінки у відносинах з дітьми;

для батьків дітей з високим рівнем тривожності найбільш характерними є такі установки, як «придушення волі дитини», «уникнення спілкування з дитиною», «оберігання дитини від труднощів», «обмеження матері роллю господині дому»;

для батьків дітей із середнім рівнем тривожності найбільш значимі такі реакції, як «надання дитині можливості висловитися», «суворість батьків».

Таким чином, батьківське відкидання несе в собі негативний афективний досвід для дитини і може мати негативні наслідки, які проявляються у виникненні тривожності в ситуаціях, пов'язаних з взаємодією з зовнішнім світом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверін В.А. Психологія дітей і підлітків. Вид-во Михайлова В.А., 1998.. 121 с.
2. Азаров Ю.П. Сімейна педагогіка. Педагогіка любові і свободи. - М. : «Ар. Факти».- 1993. - 603с.
3. Альошина Ю.Є. Сімейне та індивідуальне психологічне консультування. М., 1994.- 458с.
4. Аракелов Н., Шишкова М. Тривога: методи її діагностики і корекції // Вісник МУ, сер. Психологія - 1998 - №1 - 18 с.
5. Астапов В.М. Тривожність у дітей. - М. : PerSe, 2001. - 160 с.
6. Астапов В.М. Тревожные расстройства в детском и подростковом возрасте. Теория и практика. – М. МПСИ, 2011.- 368с.
7. Бабич Н.І. Особливості першого враження про іншу людину у молодших школярів // Зап психології. - 1990 - №2. 33 с.
8. Бороздіна Л.В., Залученова Е.А. Збільшення індексу тривожності при розбіжності рівнів самооцінки і домагань // Питання психології - 1993 - №1 - 104-113 с.
9. Божович Л.І. Особистість і її формування в дитячому віці (психологічне дослідження) М., Просвещение, 1998.. 231-235 с.
10. Бреслава Г.М. Емоційна особливість формування особистості в дитинстві: Норма і ставлення. - М. : Педагогіка, 1990 - 144 с.
11. Березін Ф.Б. «Психічна і психофізіологічна адаптація людини». Л., 1988. 13-21 с.
12. Божович Л.І. Особистість і її формування в дитячому віці. М., 1998 - 231 с.
13. Браун Дж, Крістенсен Д. Сімейна психотерапія та сімейне консультування. М., 2001. - 364с.

14. Волков Б.С., Волкова Н.В. Дитяча психологія в питаннях і відповідях. - М. : Сфера, 2001. - 255 с.
15. Вроно Е.М. Зрозумійте свою дитину: про дитячі страхи, конфлікти та інші проблеми. - М. : Дрофа, 2002. - 224 с.
16. Виготський Л.С. Педагогічна психологія. - М., 1991. - 45 с.
17. Воробйова, К. Дитяча агресивність як слідство деструктивного сімейного виховання / Воспитание школьників. – 2008. - №7. – С. 48-55.
18. Буянов М. И. Нервова дитина /– М. : Просвітлення, 1992. – 82с.
19. Гарбузов В.І. Нервові діти: Поради лікаря. - Л. : Медицина, 1990 - 176 с.
20. Глозман Ж.М., Зоткін В.В. Дослідження рівня тривожності у хворих з афазією // Укр. Моск. Ун-ту. Психологія. № 1. 1983р. 67 с.
21. Гофруа Ж. Що таке психологія? У 2-х т. - М., 1996. - 56 с.
22. Горяніна В.А. Психокорекція стилю взаємодії. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня Доктора психологічних наук. Москва, 1996 - 86 с.
23. Дружинін В.Н. Психологія сім'ї. М., 1996. - 528с.
24. Дубровник І.В. Формування особистості старшокласника. - М. 1989 р - 244 с.
25. Загвязинський В. І. Теорія навчання і виховання. УМО: 2013- 257с.
26. Захаров А.І. Як попередити відхилення в поведінці дитини: Кн. для вихователя дет. саду. - М. : Просвещение, 1993г.- 47 с.
27. Ізард К. Е. Психологія емоцій / Перекл. з англ. - СПб. : Видавництво "Пітер", 2000. - 464 с.
28. Ізард к.Е. Страх і види тривожності/ Тревога і тривожність- СПб: Пітер- 2001. – С.109-123
29. Імедадзе І.В. Тривожність як чинник навчання в дошкільному віці / Психологічні полслідования - Тбілісі, вид-во: Мецнісреба, 2011 - 54-57 с.
30. Кон І.С. Психологія ранньої юності. М., 1989.- 56 с.

31. Карабанова О.А. Психологічні особливості батьківсько-дитячих відносин в підлітковому віці // Сімейне консультування і сімейна психотерапія. / Под ред. Є.Г. Ейдемільлер. А.З. Шапіро. СПб., 2001. - 386с.
32. Карабанова О.А. Психологія сімейних відносин та основи сімейного консультування: Навчальний посібник. - М.: Гардарики, 2004. - 320с.
33. Келвін С., Гарднер Л. Теорія особистості. - М.'КСП, 1997.- 66 с.
34. Козлова О.В. Тривога - як одна з основних проблем, що виникають у дитини в процесі соціалізації // Теоретичні та прикладні проблеми психології. Збірник статей. - Ставрополь, 1997 - 16-20 с.
35. Либин А.В. Диференціальна психологія на перетин європейських, російських і американських традицій. М., 1999. 67 с.
36. Макаренко А.С. Для батьків Видавництво: Пітер.: 2016. 288 с.
37. Максименко С., Максименко К, Главник О –Емоційний розвиток дитини – К. : Микрос СВС,2003- 112с.
38. Микляєва А.В. Шкільна тривожність: діагностика, профілактика, корекція/ - СПб.: Речь, 2007.- 248с.
39. Молчанова Г. В. Особливості інтелектуального розвитку дітей з вираженою тривожністю і імпульсивністю: <http://www.psychology.ru/lomonosov/tesises/ii.htm>
40. Наєнко Н.І. Психічна напруженість.- М.: Изд. Московського університету, 1996.- 252- 112 с.
41. . Обухова Л.Ф. Вікова психологія. МО : 2013 -358с.
42. Омельченко Я.М. Психологічна допомога дітям з тривожними станами- К. :Шкільний світ ,2011.- 112с.
43. Прихожан А.М. Тривожність у дітей та підлітків: психологічна природа і вікова динаміка. - М.: МПСІ Воронеж: Вид-во НВО «МОДЕК», 2000. - 35 с.

44. Прохоров А.О. Нерівноважні психічні стани і їх характеристики у навчальній та педагогічній діяльності // Питання психології № 4. 1996р. 32-44 с.
45. Психологія сімейних відносин з основами сімейного консультування: Учеб. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Е.І.Артамонова, .Е.В. Екжанова, Е.В. Зирянова та ін .; Під ред. Є.Г. Сіляевой. - М .: Видавничий центр «Академія», 2002.- 192с.
46. Романова, О.Н. "Маршрут розвитку" в портфоліо молодшого школяра/ О.Н. Романова // Практика адміністративної роботи в школі : журнал. — 2014 .— №6 .— С. 60-64.
- 47.Соколова, Н.Н., Виховуємо дітей з допомогою казок / Н.Н. Соколова // Дошкільна педагогіка : журнал . — 2016 .— №6 .— С. 26-28.
48. Тонконог К.А. Психолого-педагогічні аспекти подолання тривожності першокласників-шестирічок // Соціально-педагогічні аспекти збереження та зміцнення здоров'я дітей та молоді в Україні: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (12-13 квітня 2007 р.) – Мелітополь, 2007.
- 49.Шебеко, В.Н., Сучасні пріоритети теорії і практики фізичного виховання дітей дошкільного віку / В.Н. Шебеко, О.В. Латиговская // Педагогічна освіта і наука : журнал . — 2016 .— №5 .— С. 51-54.
- 50.Шнейдер Л.Б.Сімейна психологія : 2011- 168с.
- Шкуричева, Н.А.Складності спілкування у дітей молодшого шкільного віку і способи їх вирішення/ Н.А. Шкуричева // Начальная школа : журнал. — 2014 .— №9 .— С. 7-11.